

THỰC HÀNH TƯ TƯỞNG NHO GIÁO TRONG QUẢN TRỊ QUỐC GIA CỦA LÝ QUANG DIỆU

TRẦN THỊ THANH HUYỀN (*)

Tóm tắt: Trong quá trình thực hiện quản trị quốc gia đối với Cộng hòa Singapore, Thủ tướng Lý Quang Diệu đã kết hợp giữa nền tảng đạo đức Nho giáo với mô hình nhà nước kiến tạo phát triển hiện đại, nhờ đó đã xây dựng thành công đất nước Singapore có tính kỷ luật, minh bạch trong nền công vụ và kinh tế phát triển. Bài viết nghiên cứu những nội dung mà cố Thủ tướng Lý Quang Diệu đã áp dụng tư tưởng Nho giáo trong chính trị, quản trị và giáo dục ở Cộng hòa Singapore.

Từ khóa: Lý Quang Diệu; quản trị quốc gia; tư tưởng Nho giáo.

Abstract: In the process of national governance in the Republic of Singapore, Prime Minister Lee Kuan Yew combined the moral foundations of Confucianism with a modern developmental state model, successfully building a disciplined country with transparency in public service and a thriving economy. This article examines the ways in which Lee Kuan Yew applied Confucian thought in politics, governance, and education in the Republic of Singapore.

Keywords: Lee Kuan Yew; national governance; Confucian thought.

Ngày nhận bài: 15/10/2025 Ngày biên tập: 17/11/2025 Ngày duyệt đăng: 19/11/2025

Lý Quang Diệu trở thành Thủ tướng Singapore từ năm 35 tuổi và liên tục tái đắc cử trong suốt hơn 40 năm (đến năm 1990). Ông là người đã xây dựng đất nước Singapore từ “con số không”, “một đầm lầy”, trở thành “một thành phố hiện đại” bậc nhất thế giới trong nhiều năm qua. Trong thời gian trên cương vị Thủ tướng, Lý Quang Diệu cùng với Đảng Hành động nhân dân (PAP) đã đưa ra nhiều chính sách quyết đoán, hiệu quả. Những chính sách đó đã giúp Singapore chuyển mình, cất cánh nhanh chóng và mạnh mẽ hơn bao giờ hết. Ông đã được các học giả đánh giá là “nhà lãnh đạo chính trị thời bình vĩ đại nhất trong thế kỷ XX” và “nhà lãnh đạo hình mẫu của thế kỷ XXI”.

1. Tư tưởng Nho giáo trong quản trị quốc gia của Lý Quang Diệu

Lý Quang Diệu luôn coi trọng và hướng Singapore đến một xã hội truyền thống, ông luôn nhấn mạnh tầm quan trọng của đạo Nho

đối với Singapore và coi trọng vấn đề “tu thân, tề gia, trị quốc, bình thiên hạ”. Mặt khác, ông luôn coi trọng giá trị đạo đức và giáo dục... Năm 1985, Lý Quang Diệu đã được bầu làm Chủ tịch Hội Khổng học thế giới. Thành công lớn nhất mà Lý Quang Diệu đã làm cho Singapore là ở chỗ hòa hợp được hai thế giới hiện đại và truyền thống với nhau. Ông đã từng nói: “Quá trình giáo dục tôi trong một gia đình ba thế hệ khiến tôi trở thành một người theo Khổng giáo một cách vô thức. Nó thấm vào bạn niềm tin Khổng giáo rằng xã hội vận hành hiệu quả nhất khi mọi người đều có mục tiêu trở thành quân tử”⁽¹⁾. Trong tư tưởng và hành động của Lý Quang Diệu những giá trị Nho giáo luôn được coi trọng và đặt lên hàng đầu. Bên cạnh vai trò lãnh đạo đất nước Lý Quang Diệu được xem như một nhà thực hành tư tưởng Nho giáo, ông rất coi trọng giá trị đạo đức và giáo dục, cụ thể là:

Thứ nhất, nhà lãnh đạo coi trọng giá trị đạo đức: Singapore là một quốc gia trẻ ở Đông Nam Á, dân số ít, lại thiếu nguồn tài nguyên thiên nhiên. Vì vậy, trên cương vị

(*) Trường Đại học Ngoại ngữ, Đại học Quốc gia Hà Nội

nhà quản lý cao nhất của Singapore, Lý Quang Diệu đã xác định con người là tài nguyên duy nhất của quốc gia. Mặc dù quan điểm cầm quyền của Lý Quang Diệu là pháp trị nhưng thực chất mô hình nhà nước mà ông đã xây dựng ở Singapore là xã hội dựa trên nền tảng Nho giáo, người đứng đầu có một uy quyền về đạo đức, tuy có phần gia trưởng nhưng thực sự gương mẫu và luôn phấn đấu vì hạnh phúc của mọi thành viên trong “gia đình Singapore”; người dân được khuyến khích học hành và trọng những con người ưu tú, có cống hiến cho đảo quốc. Vì vậy, cho dù là một quốc gia đa sắc tộc, đa tôn giáo, đa văn hóa nhưng người dân sống hài hòa, không có sự xung đột lẫn nhau. Một xã hội với bộ máy hành chính hoạt động hiệu quả và ít tham nhũng, tổ chức xã hội và cơ sở hạ tầng hiện đại đã giúp Singapore là một quốc gia đạt nhiều thành tựu trong phát triển kinh tế - xã hội.

Thủ tướng Lý Quang Diệu luôn xác định: “Triết lý sâu xa là để một xã hội vận hành tốt, bạn phải có chung quyền lợi với quần chúng nhân dân, rằng xã hội phải được ưu tiên hơn quyền lợi cá nhân. Đây là sự khác biệt cơ bản với nguyên tắc của người Mỹ, nơi các quyền cơ bản là của cá nhân”⁽²⁾. Sau khi tách khỏi Liên bang Malaysia vào năm 1965, đời sống của người dân Singapore gặp rất nhiều khó khăn, tuy nhiên cùng với chính sách ưu tiên về phát triển kinh tế, Thủ tướng Lý Quang Diệu luôn chú trọng tới những chính sách nhằm đảm bảo đời sống cho người dân: “Là một người châu Á với nền tảng văn hóa Trung Hoa, tôi coi trọng một chính quyền trung thực, hiệu quả và hữu hiệu trong việc bảo vệ người dân và cho phép mọi người đều được tiếp cận cơ hội để phát triển trong một xã hội ổn định và có trật tự, nơi họ có thể sống một cuộc sống tốt và nuôi dạy con cái sao cho thành đạt hơn mình”⁽³⁾.

Trên cương vị Thủ tướng, trước hoàn cảnh khó khăn của Singapore sau độc lập, Lý Quang Diệu đã luôn đặt lợi ích của quốc gia, của người dân lên hàng đầu. Bản thân ông luôn tâm niệm việc làm thế nào để người dân của mình được hạnh phúc: “Bạn phải làm một trong hai việc sau nếu bạn muốn làm cho người dân hạnh phúc: cho họ điều khiến họ

thỏa mãn, cơm ngon hơn, áo ấm hơn, nhà đẹp hơn, hoặc nếu bạn không thể làm điều đó thì cho họ tầm nhìn về sự vĩ đại để hướng tới”⁽⁴⁾. Cụ thể, Thủ tướng Lý Quang Diệu đã đưa ra nhiều chính sách xây dựng và phát triển xã hội phù hợp và thực hiện nó với một quyết tâm rất cao. Vì vậy, bộ mặt xã hội của Singapore đã nhanh chóng thay đổi và phát triển đến mức làm thế giới phải ngạc nhiên; một đất nước với nền tảng tự do, cuộc sống ấm no và hòa bình; đời sống nhân dân được chăm sóc, cải thiện...

Những chính sách của Thủ tướng Lý Quang Diệu đã làm cho người dân Singapore luôn có niềm tin vào Chính phủ, vào đất nước, ủng hộ Đảng PAP. Không chỉ có vậy, để nâng cao đời sống của người dân, ông quyết tâm xây dựng nhà ở cho những người có thu nhập thấp và hỗ trợ họ được sở hữu nhà ở. Ông coi mối bận tâm hàng đầu là bảo đảm quyền lợi cho mọi công dân và tương lai của họ và mong muốn mọi người dân đều được sở hữu nhà ở. Việc làm này của Thủ tướng Lý Quang Diệu được nhân dân đón nhận, thông qua đó gây dựng tình cảm và sự gắn bó của người dân và chính quyền. Trong chính sách nhà ở ông còn thực hiện kế hoạch cụm nhà ở, giúp người dân vừa được sở hữu nhà vừa có ý nghĩa quan trọng trong việc thúc đẩy hòa hợp dân tộc. Các dân tộc khác nhau cùng chung sống và xây dựng đất nước Singapore thống nhất. Đồng thời, để đảm bảo giảm bớt sự phân hóa trong xã hội, rút ngắn khoảng cách giàu nghèo Thủ tướng Lý Quang Diệu cũng thực hiện các biện pháp tạo lập công bằng như ban hành chính sách tiền lương hợp lý và đánh thuế thu nhập; thực hiện chính sách điều chỉnh tiền lương giữa các ngành nghề, khu vực kinh tế. Mức lương còn được điều chỉnh giữa khu vực nhà nước và khu vực tư nhân.

Mặt khác, Thủ tướng Lý Quang Diệu chủ trương xây dựng kỷ cương xã hội nghiêm ngặt. Sau khi lên nắm quyền, trước tình trạng tham nhũng phổ biến, ông luôn kiên trì nguyên tắc xây dựng một bộ máy công quyền trong sạch. Đây chính là nhân tố quyết định giúp Singapore thoát khỏi tình trạng tham nhũng cũng như sự trì trệ trong thời điểm mới giành được độc lập dân tộc. Đó cũng chính là

bí quyết để Đảng PAP nắm vững quyền lãnh đạo và triển khai các chiến lược phát triển đạt kết quả tốt nhất. Ông đã đề ra một hệ thống luật pháp chặt chẽ, hình phạt nghiêm khắc và thành lập Cơ quan Điều tra tham nhũng (CPIB) hoạt động độc lập, chính điều này đã trở thành công cụ rắn đe, làm cho công chức không dám, không muốn, không thể tham nhũng và đảm bảo tính minh bạch cho quá trình điều tra và xử án.

Thứ hai, luôn coi trọng giáo dục: Thủ tướng Lý Quang Diệu đã tìm ra cho Singapore một chính sách vừa giải quyết được những vấn đề về ngôn ngữ, sắc tộc trên đảo quốc vừa giúp Singapore hội nhập với thế giới một cách nhanh nhất. Đó là việc lựa chọn tiếng Anh là một trong bốn ngôn chính của Singapore. Hiến pháp Singapore quy định: “Hiến pháp của Cộng hòa Singapore, bộ luật tối cao ở Singapore, quy định những ngôn ngữ chính thức là Melayu, tiếng Quan Thoại, Tamil (ngôn ngữ Nam Ấn) và tiếng Anh”⁽⁵⁾. Ngay từ khi mới lên nắm quyền điều hành đất nước, Thủ tướng Lý Quang Diệu đã nhận thức được nếu giải quyết được vấn đề giáo dục sẽ mở ra một con đường cho hiện trạng của Singapore đương thời, nghèo nàn, lạc hậu và sự phân hóa giữa các sắc tộc, sự không thống nhất về ngôn ngữ... Vì vậy, ông đã quyết tâm đầu tư vào giáo dục nhiều hơn bất kỳ ngành nào khác.

Một trong những quyết định quan trọng nhất mà Thủ tướng Lý Quang Diệu đã thực hiện cho Singapore là thúc đẩy và duy trì chính sách song ngữ như là nền tảng của hệ thống giáo dục. Bởi theo ông, ngôn ngữ là chìa khóa để tiếp thu kiến thức. Nếu như học sinh không thể hiểu một ngôn ngữ, sẽ không thể tiếp nhận thông tin hay kiến thức bằng chính ngôn ngữ đó. Tiếng Anh trở thành mục tiêu đầu tiên trong chính sách ngôn ngữ của Singapore và đã đưa đảo quốc nhỏ bé đến với thế giới rộng lớn và phát triển như Anh, Mỹ, Canada và nhiều nước Châu Âu. Nếu “tiếng mẹ đẻ” kết nối người dân Singapore với nguồn gốc, văn hóa và di sản tinh thần của từng dân tộc thì tiếng Anh sẽ là ngôn ngữ làm việc, giúp họ kết nối với nhau và với thế giới. Vì vậy, lựa chọn tiếng Anh bên cạnh các ngôn ngữ mẹ đẻ là một việc làm vô cùng sáng suốt và đạt

kết quả ngoài sức mong đợi của Lý Quang Diệu. Chính sách song ngữ được ra đời nhằm đảm bảo sự đa dạng văn hóa và thực hiện bình đẳng giữa các nhóm dân tộc. Giáo dục song ngữ trở thành một cam kết suốt đời trong chính sách giáo dục ở Singapore. Theo đó, học sinh sẽ học cả tiếng Anh cùng tiếng mẹ đẻ trong chương trình giáo dục phổ thông.

Đặc biệt, Thủ tướng Lý Quang Diệu còn khuyến khích việc học tập, hỗ trợ và khích lệ việc học, thành lập “Giải thưởng Prime Minister’s Book Prize” để trao tặng hàng năm cho học sinh song ngữ nổi bật nhất trong các trường tiểu học và trung học, không phân biệt tầng lớp, địa vị, sắc tộc. Ông nhấn mạnh: “Chúng tôi luôn cố gắng cho họ thêm tiền học phí, quan tâm hơn tới họ và khích lệ họ. Vì vậy, khi tôi nhận được tiền thù lao diễn thuyết, tôi quyên tiền làm học bổng và khuyến khích những người ở tầng lớp thấp nhất, khích lệ họ cố gắng học tập, từ trường trung cấp nghề lên trường cao đẳng...”⁽⁶⁾. Trong trường học, ông chú trọng việc cung cấp những trang thiết bị, phòng thí nghiệm... chú trọng việc tuyển dụng giáo viên có trình độ cao không chỉ ở cấp cao đẳng, đại học mà còn tìm các giáo viên giỏi cho mẫu giáo, tiểu học. Bởi ngay từ khi còn nhỏ, một đứa trẻ cũng cần được chăm sóc và giáo dục một cách cẩn thận và đặc biệt.

Sau này, Thủ tướng Lý Quang Diệu còn lập “Quỹ Lee Kuan Yew” dành cho song ngữ để hỗ trợ các sáng kiến giúp trẻ em trước tuổi đến trường có thể phát triển sớm một nền tảng tốt cho việc học song ngữ. Với tư cách cá nhân, ông cũng đã đóng góp rộng rãi cho nền giáo dục Singapore bằng cách cấp học bổng cho sinh viên xuất sắc trong các trường học, các viện giáo dục kỹ thuật và bách khoa - những người nổi trội trong lĩnh vực học thuật và phi học thuật. Trong cả cuộc đời mình, Lý Quang Diệu luôn là tấm gương học tập suốt đời, với ông ngày nào cũng phải học tập, làm việc và thay đổi theo từng ngày và ngược lại ngày nào không học được điều mới thì thật vô dụng và lạc lõng với thế giới... qua đó chính ông cũng tích lũy được nhiều kiến thức và trí tuệ để đóng góp rất nhiều cho sự nghiệp phát triển đất nước Singapore, cũng như đóng góp vào mối quan hệ hợp tác với các nước trên thế giới.

Thủ tướng Lý Quang Diệu đã xác định đúng, kịp thời vai trò quan trọng của giáo dục và sự liên hệ chặt chẽ giữa giáo dục với triển vọng của đất nước. Vì vậy, ông luôn coi trọng giáo dục và coi đó là quốc sách, ông cho rằng nếu thắng trong cuộc đua giáo dục, sẽ thắng trong phát triển kinh tế. Ngay khi lên cầm quyền, ông đã dành nhiều tâm huyết cho sự nghiệp phát triển giáo dục: “Từ năm 1960 đến năm 1990, không phải ngẫu nhiên mà tốc độ đầu tư cho giáo dục của Singapore tăng 13,3 lần; trong khi đó chi tiêu cho sự phát triển giáo dục tăng 15,6 lần. Trong cơ cấu chi tiêu của Chính phủ, giáo dục luôn chiếm vị trí cao với khoảng 1/5 ngân sách toàn quốc”⁽⁷⁾. Đồng thời, ông luôn xem việc học tập như việc phải làm hàng ngày và tinh thần ấy đã trở thành nét văn hóa hiện đại, nguồn cảm hứng cho toàn thể nhân dân về việc học tập trên toàn đảo quốc.

Thứ ba, thực hành Nho giáo trong quản trị quốc gia: trong tư tưởng Nho giáo, người trị quốc phải trước hết “tu thân”, gương mẫu về đạo đức để cảm hóa nhân dân. Thủ tướng Lý Quang Diệu thường nhấn mạnh lãnh đạo chính trị phải có chuẩn mực cao hơn người dân thường. Nếu lãnh đạo không giữ được kỷ luật cho mình, thì đất nước sẽ không còn niềm tin để tiến lên. Đây chính là tinh thần Nho giáo “chính danh”, tức là người đứng đầu phải xứng với vị trí của mình, hành xử công minh và đặt lợi ích quốc gia lên trên hết. Từ nền tảng Nho giáo, ông đã kiến tạo một mô hình quản trị tuy mang tính gia trưởng, nhưng minh bạch, coi Singapore như một “đại gia đình”, trong đó chính quyền có trách nhiệm chăm lo, bảo vệ và định hướng phát triển cho mọi thành viên. Chính sách nhà ở, chính sách lương công bằng, chú trọng hài hòa giữa các sắc tộc... đều phản ánh tinh thần “tu thân - tề gia - trị quốc” của Nho giáo.

Đặc biệt, Thủ tướng Lý Quang Diệu luôn coi nhân tài là trụ cột của quốc gia. Tư tưởng Nho giáo về “hiển tài là nguyên khí quốc gia” đã được ông hiện thực hóa qua cơ chế tuyển chọn, đào tạo và trọng dụng người giỏi, bất kể nguồn gốc. Theo ông: “Một chính phủ tốt là chính phủ tập hợp được những người có năng lực và đạo đức”⁽⁹⁾. Ông cũng áp dụng nguyên

tắc Nho giáo lấy công lợi làm trên hết trong chính sách chống tham nhũng, xây dựng một nền hành chính liêm chính. Chính nhờ sự kết hợp hài hòa giữa giá trị đạo đức Nho giáo và quản trị hiện đại, Singapore đã trở thành hình mẫu của một quốc gia tuy nhỏ bé về diện tích nhưng có tầm ảnh hưởng đến thế giới.

Có thể nói, bên cạnh vai trò lãnh đạo đất nước, cố Thủ tướng Lý Quang Diệu được xem như là nhà thực hành tư tưởng Nho giáo thành công của thời hiện đại. Trong suốt cuộc đời và sự nghiệp, ông đã kết hợp các nguyên tắc cốt lõi của Nho giáo, tu thân, trọng đạo đức, đề cao giáo dục, chính danh và trọng dụng hiền tài với mô hình quản trị quốc gia hiện đại, dựa trên kỷ cương, pháp trị và tính minh bạch. Thành công của Singapore không chỉ đến từ các chính sách phát triển kinh tế, mà còn từ nền tảng văn hóa, đạo đức Nho giáo được Thủ tướng Lý Quang Diệu khéo léo vận dụng để xây dựng một quốc gia ổn định, công bằng và phồn thịnh./.

Ghi chú:

(1), (2) Tom Plate, *Conversation with Lee Kuan Yew: Citizen Singapore: How to build a Nation*, Singapore: Marshall Candish, 2010, tr.177.

(3) Lee Kuan Yew, *Speech by Mr. Lee Kuan Yew, senior minister of Singapore*, Tokyo, 1992.

(4) Lee Kuan Yew, *Speech by the prime minister Lee Kuan Yew*, Assembly hall Melbourne, Australia, 1965.

(5) Statutes of Singapore. Xem: <http://www.statutes.agc.gov.sg>.

(6) Nguyễn Bích Phương (dịch), *Lý Quang Diệu Kỷ luật thép của Singapore*, Nxb Hồng Đức, H.2016, tr.315.

(7) Trần Khánh, *Cộng hòa Singapore 30 năm xây dựng và phát triển*, Nxb Khoa học Xã hội, H.1995, tr.25.

(8) Lee Kuan Yew, *From Third World to First: The Singapore Story: 1965-2000*, New York: HarperCollins, 2000.

(9) Han, Fook Kwang et al. *Lee Kuan Yew: The Man and His Ideas*, Singapore Press Holdings, 1998, tr.221.